

Voorzitter Politieke Partij Democraten 66
Victor Everhardt
Lange Houtstraat 11
2511 CV Den Haag

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw mr. drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Den Haag, 5 april 2023
Betreft: reactie consultatie Wet op de politieke partijen

Geachte mevrouw Bruins Slot,

In reactie op uw brief van 30 december 2022 reageert het partijbestuur van D66 graag op de door u voorgestelde Wet op de politieke partijen (Wpp).

D66 verwelkomt het streven politieke partijen een eigen plaats te geven in ons staatsrecht en ziet het belang van onafhankelijke, transparante en democratische politieke partijen. Tegelijkertijd heeft het partijbestuur grote zorgen over de financiering van landelijke en lokale politieke partijen en de uitvoerbaarheid van de voorgestelde transparantieregels. Ook het in de wet opgenomen partijverbod behoeft volgens D66 aanvulling. In aanvulling op de gezamenlijke brief van enkele politieke partijen brengen wij onderstaande punten graag bij u onder de aandacht.

Toereikende en structurele financiering

De subsidie voor landelijke politieke partijen is volgens D66 op dit moment te laag: zowel in vergelijkend internationaal perspectief als vanuit de concrete financiële behoefte van partijen is een verhoging van het subsidiebedrag gewenst. De toegenomen administratieve werkdruk, de verlaging van het totale subsidiebedrag vanaf 2025 en het toegenomen aantal politieke partijen waar de subsidie over wordt verdeeld, maakt dat partijen en hun neveninstellingen er in financieel opzicht op achteruit gaan. Een structurele verhoging van de subsidie is nodig om politieke partijen in staat te stellen hun brugfunctie tussen burger en politiek blijvend te vervullen. Een eerste stap is het terugdraaien van de beoogde verlaging van de subsidie per 2025.

Een hogere subsidie zou volgens D66 ook ten goede moeten komen aan de neveninstellingen van politieke partijen. De huidige Wet financiering politieke partijen en de voorliggende Wpp regelen dat de extra gelden die beschikbaar komen door de motie-Jetten worden verdeeld over de partijvereniging, het politiek-wetenschappelijke instituut en de politieke jongerenorganisatie. D66 is van mening dat de Jettengelden ook ten goede moeten komen aan de geormerkte subsidie van instellingen voor buitenlandse activiteiten.

D66 vindt de voorgestelde subsidie voor decentrale politieke partijen een goede stap, maar ziet graag dat de subsidieregeling een permanent wettelijk karakter krijgt. De Memorie van Toelichting en de Evaluatie- en adviescommissie Wet financiering politieke partijen (Veling) bieden volgens D66 voldoende aanknopingspunten om de subsidieregeling in zijn geheel op te nemen in de wet, net zoals de subsidieregeling voor landelijke politieke partijen. Aanvullend vraagt D66 om meer duidelijkheid over de financiële verplichtingen van decentrale politieke partijen zonder eigen rechtspersoon die onder een landelijke partij vallen. Het is onduidelijk waar de verantwoordelijkheid ligt voor de subsidieaanvraag, publicatieplicht en financiële verantwoording.

Onuitvoerbare transparantieregels

D66 wil zich inspannen voor een onafhankelijk en transparant partijenstelsel. De voorgestelde regels omtrent giften en advertenties leggen echter een te grote administratieve werkdruk op de landelijke partijorganisatie en afdelingen van D66. De hoge werkdruk wordt met name veroorzaakt door de voorgestelde driedaagse meldtermijn voor giften boven €10.000. Zelfs met een fulltime controller in dienst is een dergelijk termijn niet werkbaar voor D66. De werkdruk ligt nog hoger bij nieuwe en kleine partijen die vaak geen beschikking hebben over een fulltime controller. Daarnaast betwijfelt D66 of de termijn een toegevoegde waarde heeft voor de controle gezien deze logischerwijs alsnog gebaseerd zal worden op het jaarlijkse overzicht met giften aan politieke partijen.

Ten tweede benadrukt D66 expliciet de administratieve werkdruk voor decentrale politieke partijen en afdelingen die wordt gecreëerd met de voorgestelde transparantieregels. Lokale afdelingen bestaan doorgaans enkel uit vrijwilligers die zich naast hun reguliere werkzaamheden inzetten voor een politieke partij. De grens van €50 voor het registreren van giften en de meldtermijn van drie weken voor het openbaren van substantiële giften zorgt voor een buitenproportionele administratieve werkdruk. Naast het versoepelen van de meldtermijn is het verhogen van het grensbedrag voor substantiële bijdragen naar €500 een mogelijke stap om de administratieve druk te verminderen.

Ook het verbod op giften van niet-Nederlandse donateurs is volgens D66 moeilijk uit te voeren zonder op verregaande manier inbreuk te maken op de persoonlijke privacy van donateurs door het opvragen en bewaren van identiteitsdocumenten. Omdat de wet in consultatie geen onderscheid maakt tussen donaties en contributiegelden zou dat gelden voor alle leden van een politieke partij, in het geval van D66 30.000 leden. Een redelijk alternatief is de eis dat donaties enkel afkomstig mogen zijn van (rechts)personen die rechtmatig in Nederland verblijven of gevestigd zijn. Dit kan makkelijk worden bewezen door het bezit van een Nederlandse bankrekening. Een ander alternatief is om contributies van leden tot een redelijk plafond, bijvoorbeeld gelijk aan de grens voor anonieme donaties, uit te sluiten van de nationaliteitsvereiste.

De voorgestelde Wpp maakt daarnaast geen onderscheid tussen afdrachten van politieke vertegenwoordigers en donaties. Gezien afdrachten voor veel politieke partijen een belangrijke inkomstenbron vormen, is het volgens D66 wenselijk deze apart op te nemen in de wet. D66 stelt bijvoorbeeld voor een plafond in te stellen van 15-20% van de door de politieke vertegenwoordiger ontvangen vergoeding. Wanneer de afdracht tot dit percentage niet hoeft te worden geregistreerd, wordt de werkdruk voor zowel lokale als landelijke

politieke partijen verlaagd. Een beperkte afdracht draagt daarnaast bij aan de onafhankelijkheid van volksvertegenwoordigers in relatie tot hun partij en voorkomt dat partijen effectief meer overheidsfinanciering genereren doordat politieke vertegenwoordigers hun afdracht fiscaal aftrekken.

Tot slot veroorzaken ook de transparantieregels voor politieke advertenties een disproportionele werkdruk voor de partijorganisatie. Naast het feit dat het registreren van tienduizenden individuele advertenties veel werk oplevert, denkt D66 dat de regel haar doel voorbijschiet. Burgers en journalisten hebben weinig aan een openbaarregister gevuld met honderdduizenden advertenties: door de grote hoeveelheid informatie zal de transparantie niet verbeteren. Een mogelijk alternatief is het toespitsen van de transparantievereisten op het gebruik van microtargeting, in plaats van alle politieke advertenties. Hierbij kan de overheid of Autoriteit de gevraagde informatie opvragen bij sociale-mediabedrijven die de capaciteit en technische kennis hebben om dit aan te leveren.

Partijverbod

Het partijverbod is een fundamenteel politiek vraagstuk, dat een goed en uitgebreid democratisch debat verdient. De nieuwe voorgestelde gronden voor het verbieden van een politieke partij laten in dit licht te veel ruimte aan de Hoge Raad om de wet te interpreteren, met een risico op schijn van politieke rechtspraak tot gevolg. D66 vindt daarom dat de wet concretere gronden moet bieden op basis waarvan een politieke partij kan worden verboden. Ook de Memorie van Toelichting gaat bijvoorbeeld onvoldoende in op wat een 'ernstige en daadwerkelijke bedreiging' voor de democratische besluitvorming of scheiding der machten concreet behelst.

D66 constateert daarnaast dat de voorgestelde wet enkel een partijverbod vastlegt, maar geen lichtere sancties biedt. In lijn met het advies van de staatscommissie Remkes pleit D66 voor een escalatieladder waarin een partijverbod een laatste middel is. Tot slot zou de Wpp juridisch moeten voorkomen dat verboden politieke partijen onder een andere naam verder gaan, zoals bijvoorbeeld het Belgische Vlaams Blok deed in 2004.

De Wet op politieke partijen is volgens D66 een nodige stap om politieke partijen een wettelijk kader binnen ons staatsrecht te geven. Aandacht voor onafhankelijkheid en transparantie van politieke partijen is daarbij belangrijk, maar vraagt ook om oog voor de uitvoeringscapaciteit van landelijke en decentrale politieke partijen. In haar huidige vorm veroorzaakt de Wpp een disproportionele administratieve werkdruk op de partijorganisatie. Over bovenstaande punten en het partijverbod gaat D66 graag met u in gesprek, om samen te komen tot een uitvoerbare wet voor een onafhankelijk en democratisch partijenstelsel.

Hoogachtend,

Everhardt

Voorzitter Politieke Partij Democraten 66